

Adam Zienkiewicz

Standardy prowadzenia mediacji i postępowanie mediatora uchwalone przez Społeczną Radę ADR przy Ministrze Sprawiedliwości

Studia Prawnoustrojowe nr 18, 185-200

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Adam Zienkiewicz

Katedra Teorii i Filozofii Prawa i Państwa

Wydział Prawa i Administracji UWM

Standardy prowadzenia mediacji i postępowania mediatora uchwalone przez Społeczną Radę ADR przy Ministrze Sprawiedliwości

Celem artykułu jest przedstawienie i ocena standardów prowadzenia mediacji i postępowania mediatora uchwalonych przez Społeczną Radę ds. Alternatywnych Metod Rozwiązywania Konfliktów i Sporów przy Ministrze Sprawiedliwości¹ (dalej jako Rada ADR). Analizowane standardy – jak wskazano w preambule tego aktu – stanowią tzw. *soft law*, czyli mają charakter wytycznych i wskazówek dla mediatorów, nie są źródłem prawa i nie mogą być podstawą do wysuwania roszczeń prawnych. Ich główne funkcje są następujące:

- służą jako pomoc w prowadzeniu praktyki mediacyjnej;
- zapewniają większe bezpieczeństwo stronom mediacji oraz samym mediatorom;
- zwiększają zaufanie społeczne do mediacji jako środka rozwiązywania konfliktów;
- pomagają kandydatom na mediatorów przy podejmowaniu decyzji o podjęciu się tej funkcji².

Na wstępie należy podkreślić, iż zgodnie z istotą mediacji – ufundowaną w szczególności na zasadzie dobrowolności, własności/autonomii konfliktu oraz posiadania przez strony władzy decyzyjnej w sporze – możliwe jest

¹ Społeczna Rada ds. Alternatywnych Metod Rozwiązywania Konfliktów i Sporów (*Civic Council for Alternative Dispute Resolution at the Ministry of Justice*) jest zespołem doradczym Ministra Sprawiedliwości do spraw szeroko rozumianej problematyki Alternatywnych Metod Rozwiązywania Konfliktów i Sporów (ang. *Alternative Dispute Resolution* – ADR). Rada ds. ADR została powołana na podstawie zarządzenia Ministra Sprawiedliwości nr 55/08/DNWO z dnia 1 sierpnia 2005 r. Analizowane standardy uchwalono 26 czerwca 2006 r. Szerzej na temat Rady ADR zob. [online] <<http://ms.gov.pl/pl/dzialalnosc/mediacje/spoleczna-rada-ds-alternatywnych-metod-rozwiazywania-konfliktow-i-sporow/o-radzie/>>.

² Zob. Preambuła standardów prowadzenia mediacji i postępowania mediatora, uchwalonych przez Radę ADR: [online] <<http://ms.gov.pl/pl/dzialalnosc/mediacje/spoleczna-rada-ds-alternatywnych-metod-rozwiazywania-konfliktow-i-sporow/dokumenty-deklaracje/>>.

tworzenie dla potrzeb każdego konkretnego dyskursu mediacyjnego³ odmiennego, specyficznego regulaminu postępowania mediacyjnego (w tym katalogu preferowanych zachowań mediatora, a także stron i innych uczestników mediacji), mając zwłaszcza na uwadze funkcje ochronną, gwarancyjną oraz organizacyjną tych reguł⁴. W literaturze przedmiotu oraz praktyce mediacyjnej pojawia się wiele koncepcji (bardziej lub mniej szczegółowych) katalogów głównych reguł dyskursu mediacyjnego, określanych najczęściej mianem: kodeksów postępowania (etyki) mediatorów, regulaminów postępowania mediacyjnego, standardów postępowania mediacyjnego czy po prostu zasad/reguł mediacji⁵. Ich charakter i stopień szczegółowości uzależnione są przede wszystkim od preferencji mediacyjnych (internalizowanego paradygmatu mediacyjnego) ich twórcy oraz zakładanego zakresu ich zastosowania (nie bez znaczenia jest to, czy reguły mają mieć charakter uniwersalny, czy też dotyczyć wprost określonego rodzaju mediacji, np. mediacji rodzinnej, gospodarczej, pracowniczej czy sąsiedzkiej; mediacji *ad hoc* czy mediacji instytucjonalnej, mediacji sądowej czy mediacji pozasądowej). Z pewnością na ich ostateczną treść wpływają dodatkowo takie czynniki jak: poziom stanu świadomości, wiedzy, doświadczenia mediacyjnego, a także praktyczne uwarunkowania (potrzeby) twórców konkretnego katalogu reguł mediacji.

Zaproponowane przez Radę ADR standardy prowadzenia mediacji i postępowania mediatora poprzedza preambuła, w której zamieszczono definicję mediacji, rozumiejąc ją jako: „dobrowolny i poufny proces, w którym fachowo przygotowana, niezależna i bezstronna osoba, za zgodą stron, pomaga im poradzić sobie z konfliktem. Mediacja pozwala jej uczestnikom określić kwestie sporne, zmniejszyć bariery komunikacyjne, opracować propozycje rozwiązań i – jeśli taka jest wola stron – zawrzeć wzajemnie satysfakcjonujące porozumienie”. Przedstawione pojmowanie mediacji, nieograniczające jej ce-

³ Dyskurs mediacyjny jest przez autora postrzegany jako racjonalny, sekwencyjny proces (komunikacyjno-poznawczo-relacyjno-decyzyjny) prowadzony pomiędzy stronami sporu (lub ich reprezentantami) przy udziale neutralnej (bezstronnej) osoby trzeciej w postaci mediatora – skoncentrowany na rozwiązaniu tegoż sporu poprzez zawarcie porozumienia oraz realizacji pozostałych wieloaspektowych celów mediacji, oparty na regułach mediacyjnej etyki mowy oraz idealnej sytuacji mowy. Szerzej na temat rozumienia istoty mediacji, jej wieloaspektowych celów oraz zasad, etapów i cech dyskursu mediacyjnego zob. A. Zienkiewicz, *Studium mediacji. Od teorii ku praktyce*, Warszawa 2007, s. 31–46, 96–156.

⁴ Szerzej na temat wyróżnianych przez autora funkcji założonych (celów) mediacji zob. *ibidem*, s. 268–271.

⁵ Tytułem przykładu por. np.: „Europejski Kodeks Postępowania dla Mediatorów” uchwalony pod auspicjami Komisji Europejskiej; „Kodeks Etyczny Mediatorów Polskich” uchwalony przez Radę ADR; „Kodeks Etyki Mediatora” Polskiego Centrum Mediacji, Warszawa; „Model Standards of Practice for Mediators of the ABA, SPIDR and AAA”; „Rules of procedure for voluntary mediation” – The Danish Institute of Arbitration (Copenhagen Arbitration); „WIPO Mediation Rules” – Genewa; „Rules of the Mediation Institute of The Stockholm Chamber of Commerce” czy „Katalog Fundamentalnych Reguł Dyskursu Mediacyjnego” zaproponowany przez autora – *ibidem*, s. 139–150.

łów jedynie do osiągnięcia przez strony porozumienia, zasługuje na aprobatę. Instytucja ta ma bowiem do zaoferowania realizację wieloaspektowych celów: nadrzędnych (dalszych) w wymiarze personalnym, interpersonalnym społecznych oraz podrzędnych (bliższych) w wymiarze komunikacyjnym, psychologicznym, negocjacyjno-informacyjnym. Poza doprowadzeniem do poprawy komunikacji stron i zawarcia przez nie porozumienia w mediacji można osiągnąć tak istotne i konkretne cele, jak np. zlikwidowanie przyczyn konfliktu, odbudowanie pomiędzy stronami sporu pozytywnych relacji i podstaw współpracy oraz spowodowanie procesów samopoznania, samodoskonalenia i tzw. wewnętrznego wzrostu moralnego (*the transformative paradigm of meditation*)⁶.

Rada ADR w preambule aktu podkreśla jednocześnie, iż powodzenie mediacji jako skutecznej metody rozwiązywania konfliktów zależy w dużym stopniu od profesjonalizmu mediatorów i wysokiego poziomu ich etyki zawodowej, z czym należy się w pełni zgodzić.

Autorzy analizowanego katalogu reguł zaproponowali dziesięć następujących standardów adresowanych przede wszystkim do osoby mediatora:

Standard I – Mediator dba o dobrowolność uczestniczenia w mediacji i zawierania porozumienia.

Standard II – Mediator jest neutralny wobec przedmiotu sporu.

Standard III – Mediator jest bezstronny wobec uczestników mediacji.

Standard IV – Mediator dba o poufność mediacji.

Standard V – Mediator rzetelnie informuje strony o istocie i przebiegu mediacji.

Standard VI – Mediator dba o wysoki poziom swoich kwalifikacji zawodowych.

Standard VII – Mediator współpracuje z innymi specjalistami dla dobra postępowania mediacyjnego.

Standard VIII – Przerwanie lub zakończenie postępowania mediacyjnego.

Standard IX – Mediator zapewnia stronom odpowiednie miejsce do prowadzenia mediacji.

Standard X – Mediator rzetelnie informuje o swoich usługach⁷.

⁶ Szerzej na temat wieloaspektowych celów mediacji zob. A. Zienkiewicz, op. cit., s. 96–122; L. Riskin, *Understanding mediator's orientations, strategies and techniques: A grid for the perplexed*, „Harvard Negotiation Law Review” 1996, nr 1, s. 18–24, 42–44; R. Russel, *Conflict analysis in relation to mediator strategy and type*, [online] <www.mediate.com/articles/>; J. Folberg, D. Golann, L. Kloppenberg, T. Stipanowich, *Resolving disputes. Theory, practice, and law*, New York 2005, s. 196–199.

⁷ Podobne regulacje zawiera: „The Model Standards of Conduct for Mediators” z 1994 r., uchwalony przez the American Arbitration Association, the American Bar Association Section of Dispute Resolution oraz the Society of Professionals in Dispute Resolution oraz jego zrewidowana wersja z 2005 r., uchwalona przez the American Arbitration Association, the American Bar Association Section of Dispute Resolution oraz the Association for Conflict Resolution zob. [online] <www.abanet.org/dispute/news/ModelStandardsOfConductforMediatorsfinal05.pdf>.

Standard I podkreśla fundamentalną zasadę dobrowolności mediacji⁸, która dotyczy nieprzymuszonego wejścia stron w dyskurs mediacyjny, uczestniczenia w nim oraz możliwości wycofania się z niego na każdym etapie (o ile strony nie postanowiły obligatoryjnego udziału w określonej liczbie sesji mediacyjnych)⁹. Ponadto emanacją zasady dobrowolności jest w pełni autonomiczna władza decyzyjna stron co do wyboru/zmiany osoby mediatora oraz zawarcia porozumienia w zaakceptowanej przez strony treści. Uzupełniając przewidziane w I standardzie treści, należy podkreślić, iż w ramach mediacji strony sporu zachowują dodatkowo autonomię m.in. co do wyboru/akceptacji reguł postępowania mediacyjnego, alokacji czasoprzestrzennej dyskursu, formy i sposobów komunikowania się, stosowania mediacji pośredniej/bezpośredniej, prowadzenia określonych etapów mediacji, obecności i roli osób trzecich (np. prawników, ekspertów) czy wykorzystania określonych strategii i technik przez mediatora w ich sporze. Dobrowolność uczestniczenia w mediacji dotyczy również osoby mediatora, który może nie wyrazić zgody na poprowadzenie mediacji¹⁰.

Standard II stanowi, iż mediator jest neutralny wobec przedmiotu sporu. W sytuacji jakiegokolwiek zainteresowania pośrednika przedmiotem sporu powinien on zatem odmówić wejścia albo kontynuowania działalności w roli mediatora, wyłączając się ze sprawy. Co więcej, mediator nie narzuca stronom rozwiązań – to strony zachowują władzę co do ostatecznego kształtu

⁸ Zasadę dobrowolności mediacji gwarantują również przepisy prawa, np. art. 183 ze zn. 1 k.p.c., art. 23a k.p.k., art. 3a ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz.U. z 2002 r., nr 11, poz. 109, z późn. zm.). Nie narusza jej to, iż podmiotem inicjującym postępowanie mediacyjne może być, poza stronami, jedna z nich albo sąd (por. art. 183 ze zn. 1 § 2 k.p.c.).

⁹ Reguła dobrowolności może wyjątkowo doznawać ograniczeń w sytuacji obligatoryjnego wymogu skorzystania z mediacji, wynikającego wprost z przepisów prawa albo postanowienia sądu, wydanego w ramach prowadzonego postępowania sądowego, na które nie przysługuje stronom sprzeciw (*mandatory mediation*). Dotyczy to zwłaszcza sytuacji prowadzenia dyskursu mediacyjnego w ramach sądownictwa państwowego (*court – annexed mediation*). S. Bullock, L. Gallagher wyróżniają dodatkowo *semi-mandatory mediation*, której istotą jest uprawnienie stron do wycofania się z postępowania mediacyjnego (opcja wyjścia – *opt out*), pomimo iż sąd skierował strony do mediacji – S. Bullock, L. Gallagher, *Surveying the state of the mediative art: A guide to institutionalizing mediation in Louisiana*, „Louisiana Law Review” 1996–1997, nr 57, s. 947. Szerzej na temat *voluntary/mandatory mediation* zob. np. H. Streeter-Schaefer, *A look at court mandated civil mediator*, „Drake Law Review” 2000–2001, nr 49, s. 367–389; S. Bullock, L. Gallagher, *op.cit.*, s. 947–950; J. Alfini, J. Barkai, R. Bush, M. Hermann, J. Hyman, K. Kovach, C. Liebman, S. Press, L. Riskin, *What happens when mediation is institutionalized?: to the parties, practitioners, and host institutions*, „Ohio State Journal on Dispute Resolution” 1993–1994, nr 9, s. 307–332.

¹⁰ Mediator zazwyczaj może, a czasami jest zobligowany odmówić prowadzenia mediacji (np. w sytuacji konfliktu interesów czy braku możliwości zachowania bezstronności lub neutralności w sporze). Warto również zwrócić uwagę na to, iż tzw. mediator stały (w odróżnieniu od mediatora *ad hoc*) może odmówić prowadzenia mediacji tylko z ważnych powodów (art. 183 ze zn. 2 § 4 k.p.c.).

treściowego zawieranej ugody¹¹. Mediator funkcjonujący w ramach tzw. strategii ewaluatywnej uprawniony jest jednak do udzielania pomocy stronom w generowaniu optymalnych opcji rozwiązania sporu, proponowaniu własnych ich wariantów, a nawet argumentowaniu za jednym z nich. Zasadniczo jednak w tzw. klasycznej (facylitatywnej) mediacji jest on jedynie rzecznikiem rzetelnej procedury (sprzyjającej osiągnięciu dobrowolnego porozumienia), opartej na zasadach mediacyjnej etyki mowy (rozumiałość, prawdziwość, słuszność) i mediacyjnej sytuacji mowy (tzw. sprawiedliwość proceduralna – równość/symetryczność uprawnień i obowiązków stron, wolność argumentowania, zasada siły lepszego argumentu)¹².

Standard III statuuje zasadę, iż mediator jest bezstronny wobec uczestników mediacji¹³. Szczegółowe rozwinięcie tej fundamentalnej dyrektywy stanowią kolejne reguły, a mianowicie: Mediator nie przychyli się do racji żadnej ze stron, prowadzi mediację w taki sposób, aby ewentualna nierównowaga między stronami nie wpływała na przebieg mediacji ani na jej ostateczny rezultat. Jeśli pośrednik nie jest w stanie prowadzić mediacji w bezstronny sposób, jest zobowiązany do wycofania się z postępowania mediacyjnego. Mediator wystrzega się stronniczości lub okazywania uprzedzeń i oceniania stron ze względu na ich pochodzenie, wykształcenie, wiek, płeć lub zachowanie podczas mediacji. W związku z prowadzoną mediacją mediator nie nawiązuje takich relacji, które mogą budzić wątpliwości co do jego bezstronności, a w szczególności nie daje stronom ani nie przyjmuje od stron żadnych

¹¹ Należy jednak pamiętać, iż zawierane porozumienie powinno być nie tylko wzajemnie akceptowalne, ale także korzystne dla obydwu stron. Stąd też mediator niejednokrotnie musi rozstrzygnąć dylemat etyczny: czy i jak bez naruszenia zasady bezstronności i neutralności powinien interweniować w sytuacji, kiedy jedna ze stron mogłaby doznać rażącego/dotkliwego pokrzywdzenia ze względu na ustaloną i aprobowaną przez obie strony treść porozumienia (negacja reguły „chcącemu nie dzieje się krzywda”).

¹² Szerzej na temat istoty mediacji facylitatywnej, ewaluatywnej oraz trzeciej z głównych orientacji mediacyjnych – *transformative mediation* zob. np. L. Riskin, op. cit., s. 7 i n.; S. Imperati, *Mediator practice models: the intersection of ethics and stylistic practices in mediation*, „Willamette Law Review” 1997, nr 33, s. 707–714; R. Moberly, *Mediator gag rules: Is it ethical for mediators to evaluative or advise?*, „South Texax Law Review” 1997, nr 38, s. 670–678; M. Levin, *The propriety of evaluative mediation: Concerns about the nature and quality of evaluative opinion*, „Ohio State Journal on Dispute Resolution” 2001, nr 16, s. 267 i n.; J. Stulberg, *Facilitative versus evaluative mediator orientations: Piercing the “grid” lock*, „Florida State University Law Review” 1997, nr 24, s. 985 i n.; E. Waldmann, *The evaluative-facilitative debate in mediation: applying the lens of therapeutic jurisprudence*, „Marquette Law Review” nr 82, s. 155–170; R. Baruch Bush, J. Folger, *The promise of mediation: Responding to conflict through empowerment and recognition*, San Francisco 1994; R. Baruch Bush, *Efficiency and protection, or empowerment and recognition?: The mediator’s role, and ethical standards in mediation*, „Florida Law Review” nr 41, s. 253 i n.; P. Franz, *Habits of highly effective transformative mediation program*, „Ohio State Journal on Dispute Resolution” 1997–1998, nr 13, s. 1039–1070; J. Seul, *How transformative is transformative mediation? A constructive-developmental assessment*, „Ohio State Journal on Dispute Resolution” 1999–2000, nr 15, s. 135–172.

¹³ Zasadę bezstronności mediatora wyrażają również przepisy prawa – zob. np. art. 183 ze zn. 3 k.p.c.

prezentów lub innych korzyści, z wyłączeniem wynagrodzenia mediatora. Pośrednik nie podejmuje się mediacji lub wyłącza się z jej kontynuowania, jeżeli uzna, że istnieje konflikt interesów o charakterze profesjonalnym lub osobistym ze stronami lub ich pełnomocnikami. Mediator ujawnia stronom wszelkie z nimi związki o charakterze zawodowym lub prywatnym i uwzględnia ich stanowisko w tym zakresie.

W tym miejscu należy podkreślić, iż zachowanie przez mediatora pełnej bezstronności w sporze nie zawsze jest zadaniem łatwym, z pewnością jest to postulat, do którego maksymalnej realizacji zawsze godzi się dążyć. System normatywnych gwarancji zachowania niezależności mediatora w sporze jest w Polsce rozwinięty na różnych poziomach:

- od wiążących gwarancji ustawowych (zob. np. obowiązek zachowania bezstronności mediatora przy prowadzeniu mediacji wyrażony w art. 183 ze zn. 3 k.p.c. czy zakaz łączenia funkcji mediatora z zawodem czynnego sędziego w sprawach cywilnych oraz adwokata, radcy prawnego w sprawach karnych i nieletnich¹⁴);

- poprzez wiążące z woli stron regulaminy mediacji formułowane i przyjmowane przez ośrodki mediacyjne lub *ad hoc* przez strony na etapie premediacyjnym;

- po akty normatywne o charakterze niewiążącym, jednakże stosowane z uwagi na autorytet podmiotów je tworzących (np. Europejski Kodeks Postępowania dla Mediatorów uchwalony w lipcu 2004 r. pod auspicjami Komisji Europejskiej czy Kodeks Etyczny Mediatorów Polskich uchwalony w maju 2008 r. przez Radę ADR).

Wreszcie pewną pośrednią gwarancją dla ewentualnej stronniczości mediatora są fundamentalne zasady: dobrowolności, swobodnej woli stron co do zawarcia i treści ugody oraz postulat jej wzajemnej korzystności i akceptowalności dla stron.

Standard IV stanowi, iż mediator dba o poufność mediacji. Rozwinięciem tej zasady są następujące reguły: Zarówno mediacja, jak i jej przebieg, rezultaty są objęte tajemnicą. Mediator nie ujawnia nikomu informacji, które uzyskuje podczas prowadzenia mediacji (z wyjątkiem przestępstw wymienionych w art. 240 k.k.). Pośrednik lub ośrodek mediacyjny przechowuje dokumentację z mediacji w sposób respektujący zasadę poufności. Dokumentacja może obejmować pisemną zgodę stron na udział w mediacji, zarejestrowanie sprawy mediacyjnej, podstawowe dane uzyskane od stron (wraz z zapisem o wyrażeniu zgody na przetwarzanie danych osobowych w celu realizacji

¹⁴ Zob. art. 183 ze zn. 2 § 2 k.p.c., art. 23a § 3 k.p.k. oraz § 6 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 maja 2001 r. w sprawie postępowania mediacyjnego w sprawach nieletnich (Dz.U. 2001, nr 56, poz. 591). Przy czym istnieje brak ustawowej instytucji wyłączenia mediatora, którą „rekompensuje” zazwyczaj możliwość wyjścia stron z mediacji na każdym etapie postępowania lub zmiany osoby mediatora.

postępowania mediacyjnego), deklarację przestrzegania zasady poufności przez osoby trzecie obecne na sesjach mediacyjnych, kopię porozumienia mediacyjnego i kopię protokołu z postępowania mediacyjnego przekazywanego do sądu, jeśli sąd skierował sprawę do mediacji. Inne sposoby gromadzenia dokumentacji z mediacji wymagają wyraźnej zgody stron. Uzupełniając należy podkreślić, iż wszelkie informacje przekazane mediatorowi jako poufne przez jedną ze stron mogą być ujawnione drugiej stronie tylko za pozwoleniem strony przekazującej. W ocenie autora jakiegokolwiek informacje i dokumenty ujawnione w toku dyskursu mediacyjnego są objęte tajemnicą i mogą być odtajnione tylko i wyłącznie:

- za wspólną zgodą stron;
- jeżeli taki obowiązek nakładają przepisy prawa w randze co najmniej ustawowej lub jest to uzasadnione ze względu na ochronę życia lub zdrowia ludzkiego albo wyjątkowo ważny interes społeczny lub strony;
 - można je ustalić lub poznać także poza dyskursem mediacyjnym;
 - w zakresie wymaganym do realizacji lub wyegzekwowania postanowień porozumienia osiągniętego bezpośrednio w wyniku mediacji.

Ponadto mediator nie powinien być powoływany na świadka w postępowaniu sądowym, arbitrażowym lub jakimkolwiek innym na okoliczność faktów, dowodów i twierdzeń ujawnionych w postępowaniu mediacyjnym, chyba że jest to niezbędne ze względu na ochronę życia lub zdrowia ludzkiego, wyjątkowo ważny interes społeczny lub strony albo obie strony zwolnią go z obowiązku zachowania poufności (tajemnicy) mediacji¹⁵.

Standard V wprowadza zasadę, iż mediator rzetelnie informuje strony o istocie i przebiegu mediacji. Rozwinięcie tej dyrektywy stanowią następujące reguły: Przed rozpoczęciem postępowania mediacyjnego mediator przedstawia stronom zasady, przebieg, cele i możliwe rezultaty mediacji, a w szczególności:

- informuje strony, że jest bezstronny i neutralny;
- informuje strony, że ewentualne porozumienie zawarte w wyniku mediacji będzie sprawdzone przez sąd pod kątem zgodności z prawem i zasada-

¹⁵ Istotnie zasadę poufności mediacji wspierają również przepisy prawa, np. art. 183 ze zn. 4 k.p.c. stanowi: „§ 1. Postępowanie mediacyjne nie jest jawne. § 2. Mediator jest obowiązany zachować w tajemnicy fakty, o których dowiedział się w związku z prowadzeniem mediacji, chyba że strony zwolnią go z tego obowiązku. § 3. Bezskuteczne jest powoływanie się w toku postępowania przed sądem lub sądem polubownym na propozycje ugodowe, propozycje wzajemnych ustępstw lub inne oświadczenia składane w postępowaniu mediacyjnym”; art. 259 ze zn. 1 k.p.c. stwierdza: „Mediator nie może być świadkiem co do faktów, o których dowiedział się w związku z prowadzeniem mediacji, chyba że strony zwolnią go z obowiązku zachowania tajemnicy mediacji”. Nie bez znaczenia są również prawne ograniczenia treści protokołu albo sprawozdania z mediacji – zob. art. 183 ze zn. 12 k.p.c.; § 13 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 czerwca 2003 r. w sprawie postępowania mediacyjnego w sprawach karnych (Dz.U. nr 108, poz. 1020); § 17 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 maja 2001 r. w sprawie postępowania mediacyjnego w sprawach nieletnich (Dz.U. 2001, nr 56, poz. 591).

mi współzycia społecznego (w przypadku nadania klauzuli wykonalności lub zatwierdzenia przez sąd);

– informuje strony o możliwości spotkań na osobności, a w szczególności wyjaśnia zasady przestrzegania poufności podczas tych spotkań;

– informuje strony o ewentualnej obecności innych osób podczas postępowania mediacyjnego i uzyskuje na to zgodę stron;

– opisuje swoje obowiązki, a w szczególności przestrzeganie zasady poufności;

– uprzedza strony, w jakich okolicznościach mediator może przerwać lub zakończyć postępowanie mediacyjne, oraz że strony mogą przerwać lub zakończyć mediację w dowolnym momencie.

Pośrednik odbiera od stron zgodę na udział w postępowaniu mediacyjnym. Mediator informuje strony, że w trakcie postępowania mediacyjnego mogą korzystać z wiedzy i porady specjalistów. Pośrednik wyraźnie odróżnia swoją rolę jako mediatora od innych ról zawodowych, które pełni i upewnia się, że strony są świadome tej różnicy¹⁶. W ocenie autora mediator na etapie premediacyjnym ma obowiązek należytego poinformowania i wyjaśnienia stronom sporu podstawowych kwestii dotyczących ponadto: zalet mediacji, możliwych strategii i technik mediacyjnych, wariantów alokacji dyskursu mediacyjnego (czas, miejsce, otoczenie), możliwego zakresu i form ujawniania informacji mediatorowi oraz drugiej stronie (w tym niezbędnych do przeanalizowania dokumentów i innych dowodów), wynagrodzenia i odpowiedzialności mediatora oraz możliwości prowadzenia aktywności postmediacyjnych i powrotu do dyskursu mediacyjnego¹⁷.

Standard VI wskazuje, iż mediator dba o wysoki poziom swoich kwalifikacji zawodowych. Pośrednik stale pogłębia i doskonali swoje umiejętności, a także dba o wysoki poziom etyki zawodowej. Bez żadnego ryzyka błędu można przyjąć, iż efektywność mediacji (szczególnie w sprawach o znacznym stopniu trudności, np. z uwagi na zawikłłość sprawy, wieloaspektowość przyczyn sporu, wysoką wartość przedmiotu sporu, znaczną uciążliwość emocjonalną, strategiczne znaczenie rozstrzygnięcia z punktu widzenia interesu społeczności lokalnej czy państwa) uzależniona jest co najmniej w takim samym stopniu od osobowości/talentu mediatora, jak i od jego:

1) umiejętności optymalnego zorganizowania warsztatu mediacyjnego i prowadzenia postępowania mediacyjnego;

2) profesjonalnej wiedzy i umiejętności, w szczególności z zakresu: teorii i praktyki opanowywania sporów, prawa, ekonomii, socjologii, psychologii, pedagogiki, etyki, a także zasad komunikacji interpersonalnej oraz retoryki;

3) doświadczenia życiowego (w tym zawodowego).

¹⁶ Ibidem.

¹⁷ Przedstawienie informacji na temat możliwości prowadzenia aktywności postmediacyjnych powinno być dokonane tak, aby nie osłabić wiary stron w sens i efektywność rozpoczynanego dyskursu mediacyjnego.

W ocenie autora polskie społeczeństwo będzie miało realną szansę na szerokie i efektywne korzystanie z „dobrodziejstw” instytucji mediacji dopiero wtedy, gdy na forum opanowywania sporów w Polsce pojawi się znacząca grupa profesjonalnie przygotowanych, etycznie zmotywowanych i świadczących usługi wysokiej jakości – zawodowych (certyfikowanych) mediatorów¹⁸.

Standard VII stwierdza, iż mediator współpracuje z innymi specjalistami dla dobra postępowania mediacyjnego. Rozwinięciem tej dyrektywy są następujące reguły: Mediator może zaproponować stronom skorzystanie z pomocy odpowiedniego specjalisty. Decyzja o skorzystaniu z usług specjalisty pozostaje w rękach stron. W trakcie mediacji pośrednik nie wchodzi w rolę innego specjalisty, nawet pomimo posiadania wiedzy z danej dziedziny. Mediator, współpracując ze specjalistami, nie narusza zasady poufności.

Zaproponowany przez Radę ADR standard należy ocenić pozytywnie, niejednokrotnie bowiem w trakcie dyskursu mediacyjnego może dochodzić do potrzeby skorzystania z pomocy specjalisty – eksperta w dziedzinie przedmiotu sporu, prawnika, tłumacza. Zwłaszcza mediatorzy niebędący prawnikami, realizując tzw. rolę strażnika jakości porozumienia, polegającą na zadbaniu o jego zrozumiałość, niesprzeczność, adekwatność, wzajemną korzystność i akceptowalność, realność, skuteczność oraz (co szczególnie istotne w kontekście zatwierdzenia ugody) zgodność z prawem i zasadami współżycia społecznego – powinni mieć szansę skorzystania z pomocy profesjonalisty prawnika¹⁹. Stąd też uzupełniająco w standardzie VIII (lit. B) znajduje się m.in. reguła, iż mediacja może się zakończyć zawarciem porozumienia obejmującego całość sporu lub zawarciem porozumienia obejmującego część negocjowanych problemów. Zadaniem pośrednika jest upewnienie się, czy strony wiedzą, jak wprowadzić porozumienie w życie. W przypadku częściowego porozumienia mediator może zaproponować przedyskutowanie do-

¹⁸ W związku z powyższym niezbędne jest opracowanie odpowiednich programów i prowadzenie profesjonalnych usług edukacyjnych dla kandydatów na mediatorów/mediatorów, które powinny być podejmowane (realizowane) w odpowiednim zakresie przez wydziały prawa i samorządy prawnicze (w ramach studiów i aplikacji prawniczych czy kierunkowych studiów podyplomowych) oraz należycie przygotowane ośrodki mediacyjne lub arbitrażowe (w ramach szkoleń/treningów). Jednocześnie szczególnie istotne jest to, aby osoby edukujące kandydatów na mediatorów/mediatorów posiadały wysokie kompetencje dydaktyczne oraz w zakresie teorii i praktyki alternatywnych form opanowywania sporów (a zwłaszcza mediacji), potwierdzone ich kierunkowym wykształceniem, praktyką zawodową lub pracą naukową. Należy również podjąć szeroką dyskusję i konsultacje społeczne celem rozważenia zasadności powołania aplikacji mediacyjnej, którą mogłyby prowadzić odpowiednio przygotowane (certyfikowane przez Ministerstwo Sprawiedliwości) ośrodki mediacyjne lub arbitrażowe, wydziały prawa lub samorządy prawnicze (radców prawnych, adwokatów, notariuszy), a także rozważenia zasadności stworzenia odrębnego samorządu mediatorów jako zawodu zaufania publicznego.

¹⁹ Zob. art. 183 ze zn. 14 § 3 k.p.c.: „Sąd odmawia nadania klauzuli wykonalności albo zatwierdzenia ugody zawartej przed mediatorem, w całości lub części, jeżeli ugoda jest sprzeczna z prawem lub zasadami współżycia społecznego albo zmierza do obejścia prawa, a także gdy jest niezrozumiała lub zawiera sprzeczności”.

stępnych procedur umożliwiających rozwiązanie pozostałych kwestii przy pomocy innych specjalistów.

Nie można zapominać, iż zasada odpowiedniej współpracy dotyczy również wewnętrznego środowiska mediatorów, gdyż w niektórych postępowaniach mediacyjnych mediatorzy występują w ramach tzw. *co-mediators team*. Zdaniem autora, mediatorzy uczestniczący w dyskursie mediacyjnym wraz z innym mediatorem bądź w szerszej grupie mediacyjnej zobowiązani są do dającej przykład stronom kooperacji (braku negatywnej rywalizacji między mediatorami) oraz optymalnego rozdziału funkcji i wzajemnego wsparcia. Wewnętrznych uzgodnień (w tym dotyczących rozwiązywania różnic zdań lub wzajemnej krytyki) mediatorzy powinni dokonywać, jeżeli jest to możliwe poza stronami sporu. W sytuacji niemożliwości uniknięcia kontaktu ze stronami mediatorzy, prowadząc wewnętrzne uzgodnienia, dokonują tego tak, aby nie podważać posiadanego autorytetu i zaufania oraz nie osłabiać wiary i woli stron do dalszego prowadzenia dyskursu mediacyjnego.

Standard VIII zawiera głównie reguły dotyczące przerwania lub zakończenia postępowania mediacyjnego. Zdaniem Rady ADR mediator przerywa lub kończy (obligatoryjnie) postępowanie mediacyjne przed zawarciem porozumienia, kiedy uzna, że co najmniej jedna strona postępowania nie jest zdolna do uczestniczenia w mediacji, lub z innego ważnego powodu, w szczególności:

- gdy strona z powodu swego stanu fizycznego lub psychicznego nie może efektywnie uczestniczyć w mediacji, np. jest pod wpływem alkoholu lub środków odurzających;
- gdy strony chcą zawrzeć porozumienie, którego skutków nie są świadome;
- gdy strony używają mediacji dla osiągnięcia nieuczciwych korzyści;
- gdy pośrednik nabiera przekonania, że traci bezstronność.

Natomiast fakultatywnie mediacja może zostać przerwana zarówno przez strony, jak i przez mediatora. Mediator informuje strony o ich prawie do wycofania się z mediacji w dowolnym momencie z jakichkolwiek powodów. Przerwanie lub zakończenie mediacji przez mediatora następuje w szczególności, gdy:

- pośrednik jest przekonany, że osiągnięcie porozumienia nie jest możliwe;
- uczestnicy mediacji osiągną w ocenie mediatora impas nie do pokonania; mediator nie powinien przedłużać nieproduktywnej dyskusji, gdyż naraziłoby to strony na niepotrzebne koszty emocjonalne i finansowe;
- strony nie mogą uczestniczyć w mediacji, nie są zdolne do mediacji lub nie chcą w autentyczny, zaangażowany sposób uczestniczyć w procesie mediacji. Jeśli inicjatywa przerwania mediacji wychodzi od mediatora, powinien on poinformować strony o możliwości profesjonalnej pomocy właściwej dla danego przypadku.

Standard IX wprowadza zasadę, iż mediator zapewnia stronom odpowiednie miejsce do prowadzenia mediacji. Rada ADR słusznie wskazuje, iż miejsce prowadzenia mediacji powinno być neutralne i gwarantować stronom i mediatorowi poczucie bezpieczeństwa. Jednocześnie formułuje wytyczne co do wnętrza miejsca przeznaczonego na sesje mediacyjne. Powinno ono posiadać co najmniej dwa pomieszczenia gwarantujące zachowanie prywatności stronom i poufności postępowania mediacyjnego, a także zapewniać możliwość korzystania z podstawowych wygód. Propozycje Rady należy ocenić pozytywnie, pamiętając jednak, iż zasady dobrowolności i elastyczności/niesformalizowania mediacji pozwalają (jeżeli taka będzie wola stron, a także przyczyni się to do zrealizowania celów mediacji) na przeprowadzenie postępowania mediacyjnego również w odbiegającym od architektonicznych wytycznych miejscu gwarantującym neutralność i poczucie bezpieczeństwa (w tym nawet wyjątkowo w plenerze).

Standard X przyjmuje zasadę, iż mediator rzetelnie informuje o swoich usługach. Rozwinięciem tej dyrektywy są następujące reguły: Mediator promuje swoje usługi w sposób profesjonalny, uczciwy i godny. Pośrednik może informować o instytucji mediacji, o korzyściach z niej płynących oraz jej kosztach. Taka informacja powinna być rzetelna i wyczerpująca. Mediator jest odpowiedzialny za przestrzeganie tej zasady przez wszystkich reklamujących jego usługi i działających w jego imieniu. Pośrednik nie obiecuje ani nie gwarantuje osiągnięcia określonych wyników postępowania mediacyjnego. Mediator rzetelnie informuje o swoich kwalifikacjach i o przynależności do stowarzyszeń, związków lub innych organizacji zawodowych oraz o funkcjach w nich pełnionych. Pośrednik może powoływać się na posiadane stopnie naukowe, certyfikaty i inne formy potwierdzonych kwalifikacji. Mediator powinien rozważyć możliwość ubezpieczenia się od odpowiedzialności cywilnej.

Uzupełniająco w ocenie autora warto wskazać, iż mediator powinien w miarę posiadanych możliwości popularyzować, edukować i budować zaufanie otoczenia społecznego do polubownego rozwiązywania sporów na drodze dyskursu mediacyjnego. Mediator do popularyzacji (edukacji) oraz reklamy usług mediacyjnych może wykorzystywać dowolne formy, które nie uchylają godności profesji mediatorów oraz nie osłabiają autorytetu instytucji mediacji. Reklama porównawcza lub naruszająca dobra osobiste jest niedopuszczalna.

Dopełnieniem uchwalonych przez Radę ADR standardów jest Kodeks Etyczny Mediatorów Polskich²⁰ (stanowiący również tzw. *soft law*), który

²⁰ Zob. Kodeks Etyczny Mediatorów Polskich uchwalony przez Radę ADR w maju 2008 r.: [online] <<http://ms.gov.pl/pl/dzialalnosc/mediacje/spoleczna-rada-ds-alternatywnych-metod-rozwiazywania-konfliktow-i-sporow/dokumenty-deklaracje/>>.

– jak podkreślono w preambule – jest ściśle powiązany z analizowanymi standardami prowadzenia mediacji i postępowania mediatora. Akt ten jest naturalnym rozwinięciem i uzupełnieniem standardów o wymiar etyczny pracy mediatora. Źródłem mocy Kodeksu są wartości etyczne leżące u podstaw tego zawodu. Mediatorzy bowiem pomagają stronom rozwiązać konflikt, nie stosując żadnej formy przymusu ani manipulacji. W swej pracy kierują się uczciwością, prawością, bezstronnością i dbałością o rzetelny, zgodny z regułami sztuki przebieg mediacji.

W Kodeksie zawarto następujące zasady:

I. Mediator powinien prowadzić postępowanie mediacyjne w oparciu o zasadę samodzielności i autonomii stron konfliktu.

II. Mediator powinien w swym postępowaniu kierować się przede wszystkim dobrem i interesami stron.

III. Mediator powinien dbać o zapewnienie dobrowolności udziału stron w postępowaniu mediacyjnym.

IV. Mediator powinien tak postępować, aby wszystkie strony sporu znały i rozumiały istotę procesu mediacji, rolę mediatora i warunki ewentualnego porozumienia.

V. Mediator nie powinien podejmować się pomocy w rozwiązaniu konfliktu, gdy nie ma pełnego przekonania o swoich kompetencjach, które pozwolą mu prowadzić postępowanie rzetelnie.

VI. Mediator nie powinien prowadzić postępowania mediacyjnego, jeśli nie jest w stanie zachować bezstronności lub usunąć wątpliwości co do swojej bezstronności.

VII. Mediator powinien zachowywać poufność postępowania mediacyjnego, zarówno przed jego rozpoczęciem, w trakcie, jak i po jego zakończeniu.

VIII. Mediator powinien unikać konfliktu interesów ze stronami i niezwłocznie rozwiewać wszelkie wątpliwości co do tej kwestii.

IX. Mediator nie powinien przyjmować żadnych korzyści od stron z wyjątkiem uzgodnionego wynagrodzenia. Nie powinien też czerpać korzyści z kierowania stron do innych specjalistów.

X. Mediator w swojej działalności informacyjnej i marketingowej nie powinien wprowadzać w błąd stron i opinii publicznej co do swoich kwalifikacji, kompetencji, doświadczenia, zakresu usług i opłat.

XI. Mediator powinien dostarczać stronom jasnych i jednoznacznych informacji co do swojego wynagrodzenia i wszelkich kosztów związanych z postępowaniem, w którym uczestniczą.

XII. Mediator powinien pogłębiać swoje kompetencje zawodowe w celu jak najlepszego służenia uczestnikom mediacji.

Podsumowując analizę zaproponowanych przez Rady ADR standardów oraz zasad zawartych w Kodeksie Etycznym Mediatorów Polskich, należy wspomnieć jeszcze o obowiązującej w dyskursie mediacyjnym zasadzie wza-

jemnego szacunku (w tym nietoksyczności języka dyskursu²¹) oraz dobrej wiary (*good faith*)²². W zasadzie szacunku mieszczą się zarówno dyrektywy dotyczące przebiegu procesu komunikowania się stron w mediacji (takie jak: poszanowanie godności każdej ze stron, cierpliwe wysłuchiwanie kontrargumentów lub wersji wydarzeń drugiej strony), jak i zagadnienia związane z zasadą autonomii konfliktu. Nie tylko bowiem – co jest dość oczywiste – strony powinny, przynajmniej w sensie formalnym, szanować się nawzajem, ale także mediator winien wykazać się szacunkiem dla ich oczekiwań, postaw i podejmowanych przez nie cząstkowych i finalnych decyzji. Dobra wiara natomiast dotyczy w mediacji zarówno stron, jak i mediatora. W przypadku stron oznacza ona przede wszystkim gotowość stron do wysłuchania argumentów przeciwnika, ustępstw i zawarcia ugody. Jednym ze składników istoty mediacji, opierającej się na konstrukcji negocjacji, jest względna równorzędność stron, a także bezstronna i neutralna postawa mediatora. Natura mediacji i porozumienia mediacyjnego powinna wykluczać zatem – nie tylko ze względów etycznych, ale też pragmatycznych – wszelkie próby manipulacji drugą stroną czy mediatorem i obrócenia mediacji w środek do osiągnięcia celu innego niż dobrowolne porozumienie, niosące każdej ze stron satysfakcję psychologiczną (np. przedłużenie postępowania sądowego, wykazanie złej woli drugiej strony, uzyskanie dodatkowych informacji o drugiej stronie sporu).

Na zakończenie należy bardzo wyraźnie podkreślić, iż określone uprawnienia i obowiązki w postępowaniu mediacyjnym spoczywają również na

²¹ Mediator w trakcie dyskursu mediacyjnego dokonuje odpowiednich reinterpretacji i przeformułowań zgodnie z postulatem *put the conflict into a new context by reframing through language*. Przeformulowywanie (*reframing*) jest jedną z bardzo cennych technik (umiejętności), którą powinien stosować mediator. Najczęściej przeformulowywanie ujmowane jest jako zdolność mediatora związana bezpośrednio z procesem komunikacji językowej, którą powinien on posiadać, łącznie z takimi nieodzownymi umiejętnościami, jak: ponowne przedstawianie (*restate-ment*), aktywne słuchanie (*active listening*), reasumowanie (*summarization*), poszerzanie (*expansion*), porządkowanie (*ordering*), grupowanie (*grouping*), strukturyzowanie (*structuring*), odseparowywanie i wydzielanie (*separating, fractionating*), uogólnianie (*generalization*), sondujące zadawanie pytań (*probing questions*), wyjaśniające (klarujące) zadawanie pytań (*questions of clarification*) – szerzej na temat wymienionych dodatkowych umiejętności zob. Ch. Moore, *The mediation process. Practical strategies for resolving conflict*, 3 ed., San Francisco 2003, s. 228–229; Zienkiewicz, *Reframing – uniwersalna technika mediacyjna*, „Edukacja Prawnicza” 2008, nr 4 (97), s. 39–40.

²² Przystąpienie i prowadzenie dyskursu mediacyjnego przez strony w dobrej wierze jest czynnikiem istotnym dla całego przebiegu i rezultatu mediacji. Uczestnictwo stron w dyskursie mediacyjnym w dobrej wierze jest warunkiem *sine qua non* uczciwości i wysokiej efektywności tegoż dyskursu. Szerzej na temat *good faith* w procesie mediacji zob.: K. Kovach, *Mediation, mediation. Principles and practice*, 3 ed., Saint Paul 2004, s. 97–114; K. Kovach, *Good faith in mediation – requested, recommended, or required? A new ethic*, „State Texas Law Review” 1997, nr 38, s. 575 i n.; J. Lande, *Using dispute system design methods to promote good – faith participation in court-connected mediation programs*, „UCLA Law Review” 2002, nr 50, s. 69 i n.; R. Carter, *Oh, ye of little (good) faith: Questions, concerns and commentary on efforts to regulate participant conduct in mediations*, „Journal of Dispute Resolution for University of Missouri” 2002, s. 367 i n.

stronach i innych jej uczestnikach. Strony, co oczywiste, zobowiązane są do przystąpienia i uczestniczenia w dyskursie mediacyjnym w dobrej wierze (*good faith*). Podobnie jak mediator powinny dążyć do pełnego zrealizowania celów dyskursu mediacyjnego. Zobowiązane są do przestrzegania przyjętych reguł dyskursu mediacyjnego (zwłaszcza zasad etyki mowy) oraz postanowień premediacyjnego *agreement to mediate* lub zawartej przed powstaniem sporu umowy o mediację. Jednocześnie strony zobowiązane są do aktywnego uczestniczenia w dyskursie mediacyjnym, a w szczególności do:

- opowiedzenia *own story* (własnej wersji wydarzeń, oglądu sytuacji);
- wysłuchania drugiej strony i mediatora;
- odpowiedniego ustalenia i ujawnienia swoich interesów i potrzeb (autorefleksji/introspekcji, prezentacji stanowiska);
- odpowiedniego udostępniania innych niezbędnych informacji;
- nawiązania niekonfliktowej i niezakłóconej komunikacji celem zbudowania pozytywnych relacji stron, wzajemnego zrozumienia oraz podstaw do wspólnego poszukiwania dogodnych dla obu stron opcji (alternatyw) rozwiązania sporu (postawa kooperacyjna, prospektywna, dialogiczna – osobowe nastawienie stron, otwartość na argumenty, wspólnotowość);
- poszukiwania i kreowania opcji (alternatyw) rozwiązania sporu;
- kooperacyjnych negocjacji;
- podążania za instrukcjami mediatora (przy odpowiednim poszanowaniu autonomii stron).

Jeżeli w trakcie dyskursu mediacyjnego pojawi się istotna potrzeba ujawnienia dodatkowych informacji (dokumentów i innych dowodów), strony podejmują dobrowolną decyzję co do zakresu i formy ich ujawniania osobie mediatora lub drugiej stronie sporu – uwzględniając stanowisko mediatora w tej materii oraz kierując się potrzebą realizacji zakładanych celów dyskursu mediacyjnego. Strony mogą być reprezentowane w sporze przez pełnomocnika (w tym prawnika) po wcześniejszym uzgodnieniu jego roli i statusu w dyskursie²³. Jeżeli jest to uzasadnione potrzebami sprawy, strony mogą samodzielnie lub na wniosek mediatora dopuścić do dyskursu mediacyjnego innych uczestników (ekspertów, świadków) po wcześniejszym uzgodnieniu ich roli i statusu w dyskursie. Dopuszczeni do udziału w mediacji reprezentanci i inni uczestnicy są obowiązani sumiennie i rzetelnie wypełniać powierzoną im rolę z poszanowaniem reguł dyskursu mediacyjnego.

²³ Za A. Rau, E. Sherman, S. Peppet można wskazać cztery główne stopnie (poziomy) partycypacji (udziału) reprezentanta strony w dyskursie mediacyjnym, będącego zwłaszcza prawnikiem: 1) reprezentant (prawnik) niewspółuczestniczący; 2) reprezentant (prawnik) cichy doradca; 3) reprezentant (prawnik) współuczestnik; 4) reprezentant (prawnik) jako dominujący lub wyłączny uczestnik (brak osobistego udziału reprezentowanej strony) – szerzej zob. A. Rau, E. Sherman, S. Peppet, *Processes of dispute resolution. The role of lawyers*, 3 ed., New York 2002, s. 438–440.

Konkludując rozważania, godzi się skonstatować, iż pomimo braku obowiązku stosowania uchwalonych przez Radę ADR standardów prowadzenie mediacji i postępowania mediatora oraz postanowień Kodeksu Etycznego Mediatorów Polskich, ich obecność w rzeczywistości społeczno-prawnej, a zwłaszcza szerokie wykorzystywanie w praktyce mediacyjnej należy uznać za jak najbardziej pożądane, tak aby postawiony cel, którym jest „promowanie najwyższych standardów etycznych wśród polskich mediatorów, budowanie wiarygodności zawodu mediatora wśród stron mediacji i szerokiej opinii publicznej, a także służyć pomocą mediatorom w rozstrzyganiu dylematów praktyki zawodowej” był w pełni realizowany.

Ponadto za zasadne należy uznać prowadzenie wieloaspektowych badań (zwłaszcza empirycznych) stopnia realizacji założonych celów standardów w praktyce mediacyjnej, a także składanie propozycji ich modyfikacji/uzupełnienia dla ich optymalizacji, w szczególności jeśli miałyby dojść do ustanowienia w Polsce nowego zawodu zaufania publicznego – zawodu mediatora. Postulowane badania powinny mieć również charakter komparatystyczny (porównywanie treści i funkcjonowania standardów z innymi reprezentatywnymi regulaminami mediacji i kodeksami etyki mediatora szeroko stosowanymi w Polsce i na świecie). Pomocne mogłoby okazać się stworzenie stałego forum służącego do wymiany doświadczeń pomiędzy mediatorami (zwłaszcza preferującymi odmienne strategie i techniki mediacyjne) w zakresie problemów z aplikowaniem standardów Rady ADR w praktyce mediacyjnej oraz pojawiających się dylematów etycznych w pracy mediatora (oczywiście przy zagwarantowaniu pełnej ochrony poufności konkretnych postępowań mediacyjnych).

Summary

The standards of mediation conduct and mediator proceeding, adopted by the Civic Council for Alternative Dispute Resolution at the Ministry of Justice

Key words: mediation, mediator, principles of mediation, ethics of mediator, the rights and obligations of the mediation parties.

The article presents and evaluates the standards of mediation conduct and mediator proceeding, adopted by the Civic Council for Alternative Dispute Resolution at the Ministry of Justice. Their functions are:

- assistance in conducting a mediation practice;
- to provide better protection to the parties of mediation and the mediators;
- to increase public confidence in mediation as a form of conflict resolution;

– assistance to candidates for mediators of the decision to take up this function.

The analysis concerns in particular mediation principles like: voluntary, impartiality, neutrality, confidentiality, inform the parties, respect, good faith and professionalism of the mediator.

The author expands the discussion of the Code of Ethics for Polish Mediators and own comments on the principles of mediation and mediator ethics and the rights and obligations of the mediation parties. The standards of mediation conduct and mediator proceeding and the provisions of Code of Ethics for Polish Mediators should be viewed positively and recommend their widespread use in practice.